

הם משרתים נאמנים של השגרירות וחוזרים על שקרית. התוצאה היתה שהציבור הישראלי שמע בכלי-התיקשות שלו (כמירה שאלה ריווחו בכלל על הוועידה, תחת להתעלם ממנה ומן ההשתתפות הישראלית בה, כפי שעשתה הטלוויזיה) מסכת מבולבלת של חצי-אמיתות ושקרים גסים.

● „להאמין לכל נוכח“

היו כמובן נאומים ישראלים מסוג שונה: נאומיהם של הישראלים שהשתתפו בוועידה. לכל 16 „האנשים החשובים“ שהוזמנו כאורחי-הוועידה ניתנה הוכחה לנאום מעל הדוכן בלי הגבלת זמן, כמו נציגי הממשלות.

כל הנאומים של המומנים היו מעניינים, מפני שחרגו מן השיגרה הדיפלומטית. הם היו גם מעניינים מבחינת התוכן. פול מקקילוסקי, חבר-הקונגרס לשעבר בארצות-הברית, שנזעזע בבחירות תודות למאמץ מרוכז של השדולה הציונית, הסביר לוועידה כי לא יהיה פיתרון מבלי לשכנע את דעת-הקהל האמריקאית, וכי אי-אפשר לשכנע אותה אם לא ייאמר בפירוש ובאורח חד-משמעי כי יש לישראל הזכות להתקיים בשלום ובביטחון. לורד מייהיו, המוזק בישראל כאנטי-שמי, מתח ביקורת חריפה וגלוית-לב על הערבים דווקא, והוכיח כי הסורים הם הרוצחים כיום את הפלסטינים. אדוארד סעיד, הוגה-הרעיון האמריקאי-פלסטיני, נאם נאום יפהפה על ערכי-הרוח הכרוכים בשלום.

כאשר בא תורו של מתי פלד לנאום, היה האולם מלא. הופעתו של אלוף צה"ל בנציג מחנה-השלום הישראלי עוררה סקרנות מובנת. פארוק קדומי, שלא היה באולם כאשר התחיל מתי לדבר, מיהר לחזור אליו ולהקשיב. אולם הוא לא ישב מקומו, מאחורי שולחן אש"ף. שם התמקם שפיק אליהו, שגריר אש"ף בכירות. מתי פלד הצביע על חשיבות האש"ף. שם התמקם שפיק אליהו, שגריר אש"ף בכירות. הוא תקף בחריפות את העמדה האמריקאית, המנסה להתעלם מן הבעייה הפלסטינית ומן הצורך לשאת ולתת עם אש"ף. אך הוא גם מתח ביקורת נוקבת — אם כי במלים מתונות — על אש"ף, על כי אינו עושה די כדי לנסח את הצעת-השלום שלו בשפה חד-משמעית, ועל כי אינו שוקד לטפח יותר את הרושם עם כוחות-השלום הישראליים.

כנראה למומחה לספרות ערבית, ציטט פלד פסוק מדברי המשורר הפלסטיני בורחאן אלדין א-לאבזישי: „האם לעולם נרמה את עצמנו, ונאמין לכל נוכח הצועק תחתי פלסטיני?“

מתי הוכיח את החיילים הישראליים, המעדיפים ללכת לכלא במקום לשרת בלבנון, ושאל בהדגשה כמה חיילים נהגו כך „בצבאות האחרים“. ההורגים כיום פלסטינים — רמז ברור לסוריה. הוא לא השאיר כל ספק בכך שהוא בא לוועידה כפטריוט ישראלי, המאמין כי טובת ישראל וטובת העם הפלסטיני קשורות זו בזו.

כשסיים, זכה במחיאות-כפיים סוערות — אולי הממושכות ביותר שבהן זכה עד לאותו רגע נאום כלשהו, מלבד נאומו של ערפאת. גם הערבים ונציגי אש"ף מחאו כפיים. וכעבור זמן קצר נערכה הסתערות כללית על השולחן, שבו היו מונחים עותקי הנאום לחלוקה.

נאומי שלי, כעבור יומיים, התקבל בצורה רומה. אחרי שסיימתי את דבריי (שאותם פירסמתי כאן לפני שבוע), ליוו אותי מחיאות-הכפיים, וי"ר המושב הואיל להגיד: „מחיאות-הכפיים מראים לך מהי דעת הוועידה על דברך.“

היתה בכך משמעות נוספת, שלא נעלמה מעיני רבים. ככוונה סיימתי את דברי בציטוט מדבריו של בנימין זאב הרצל, בציטוט שהוא אבי הציונות המודרנית. מחיאות-הכפיים, שבאו מיד אחרי הפסוק „אם תרצו, אין זו אגדה“, הוכיחו שזה לא הפריע גם לנציגים הערבים.

זה הפריע רק לכמה ערבים שבאו מישראל דווקא. שטרחו להעביר אלי את מחאתם על טכסים זה. בניגוד לאורחים שהוזמנו אישית, יכלו נציגי „האירגונים הלא-ממשלתיים“ לדבר מעל הדוכן רק במסגרת הזמן שנתר. מבין 100 האירגונים ויותר שהיו מיוצגים בוועידה, זכו רק שניים בזכות-הדיבור — אחד ערבי, אחד ישראלי: המועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטיני. בשמו נשאה את דבריה הד"ר נעמי קיס, סוציולוגית מן האוניברסיטה העברית.

היא העלתה על נס את פעולות תנועת-השלום הישראלית, מבלי להעלים את חולשותיה וכישלונותיה. „רבים מאיתנו מסרבים לשרת שרות צבאי בשטחים הכבושים ובלבנון“, אמרה. „אחרים הלכו לכלא לתקופות-מאסר ארוכות וחוזרות. אני עצמי סירבתי ללכת ללבנון כנהגת-אמבולנס. ובמהשך דבריה: „ראינו את הפנים המופתעות של פלסטינים ברמאללה ובחברון, בירושלים ובמקומות אחרים, כשראו יהודים המותקפים בגאז מרמיע והנלקחים למעצר. מפני שהעזו להפגין נגד הכיבוש.“ עורך-הדיון אמנן וזכרוננו חיבר למען הוועידה תזכיר מפורט על המצב החוקי בשטחים הכבושים, וזה הופץ בין המישלחות כמיסמך מטעם הוועידה.

● העקר הופך

לקראת סוף הוועידה, כשהתלהט מאחורי הקלעים המאבק על ניסוח ההחלטות, ראגנו לכך שרעיונותיה של תנועת-השלום הישראלית יובאו בחשבון. כתבנו תזכיר שהופץ על-ידי הוועידה ושמסר, כמובן, גם לדיפלומטים שעסקו בניסוח. בין השאר הצענו שההחלטות יכללו את העקרונות הבאים:

שזכות הפלסטינים להגדרה עצמית וזכות ישראל לקיום בשלום ובביטחון יוצמדו ויחשבו ביחידה אחת.

● שההסדר אשר יושג יחשב כסופי וכמחולט, ולא יהיה ניתן לשינוי אלא בהסכמה הדדית.

● שהגבול בין שתי המדינות יהיה הגבול שהיה קיים ב-4 ביוני 1967.

● שבכל נוסח, שבו תוזכר „זכות כל המדינות באזור“, ייקראו המדינות בשמן, כפי שעשה לאונויר

ברנזיני (שהוזכר בתוכניתו של ישראל בשמה המפורש).

● **שלא תרבע התנגדות למעמדה של ירושלים כבירת-ישראל, כפי שהוצע, אלא שייאמר כי ירושלים המערבית תשמש כבירת-ישראל, בשם ירושלים המזרחית תשמש כבירת-פלסטיין.**

● שההכרה בין ישראל והפלסטינים תהיה הדדית ובר-זמנית (בהתאם להצעה הצרפתית-מצרית במועצת-הביטחון).

● שעד אז ייצור האו"ם מיסגרת ל„דרשיה בין העמים“ — כלומר, לדרשיה ישראל-פלסטיני בדרג לא-ממשלתית.

קשה לדעת, כמובן, אם יביצר השפיע מיסמך זה, אך העובדה היא שבתום הוועידה, ואחרי מאבק ממושך מאחורי הקלעים, התקבלו החלטות מתונות ביותר. זה לא עזר על כל דרישותינו, אך הן רחו בהחלט את הדרישות של המדינות הערביות הקיצוניות. לא זה בלבד שכל הנבואות של השגריר הישראלי הופרכו לחלוטין, אלא שזכות הפלסטינים למדינה משלהם הוצמדה בהחלט לזכות „כל המדינות באזור“ לחיות בשלום.

הדבר לא הפריע לשגרירות להמשיך בהפצת שקרית. בעוד שרעיונות אחרונות הודיע ככותרת: „החלטה מתונה על פלסטיין ב'נבנה', הודיע כתב על המשמר, נאמן השגרירות: „ניצחון למדינות הסירוב בוועידת ז'נבה“.

● „מה יפח“

אי-אפשר שלא לרווח על היחסים שהיו קיימים בין הנציגים מישראל לבין עצמם. לא היתה „מישלחת ישראלית“. היו שתי מישלחות: מישלחת ציונית מטעם המועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטיני, ומישלחת קומוניסטית, שבאה בשם חצי תריסר אירגוני-חיית שונים של ר"ח. בין שתי המישלחות נעו שני נציגים של הוועד נגד התנגדותה בלבנון.

ההבדל בין המישלחות היה גדול. והוא התרחב מדי יום.

נאום של תופיק טובי בוועידה יכול היה להיכתב במסוקו, והנאום יכול היה להיות נציג של ביילורוסיה או בולגריה. ברוב הזמן אי-אפשר היה אף לחנש שנאום ישראלי.

עיקר הנאום היה תהפוקה קיצונית על ארצות-הברית והציונות, תוך שימוש בסיסמות הסובייטיות הרגילות, תוך כדי כך תקף את המלך עבדאללה, שכתר ברית עם הציונים.

הדבר גרם לתקרית כמעט היתולית. כשסיים טובי את דבריו, תבע הנציג הירדני את זכות-הריבוי ופתח בהתקפה פרועה על טובי. הוא האשים אותו ושכמותו כנגידה כעניין הערבי ובשרות המדינה הציונית.

נאומה של פליציה לנגר היה קיצוני עוד יותר. היא מנתה אחר אחר לאחר את כל פישעי הכיבוש ואלה דיביריאמת. אין צורך להגזים, כי העובדות הן חמורות די צורכן, ודיברה על הישראלים וישראל בגוף שלישי — כאילו דיברה כנציגת קאמצ'אטקה או טימבוקטו. תשלום מס-שפת לתנועת-השלום הישראלית לא שינה את הסיגנון הכללי של הנאום.

בעוד שמתי פלד ואני הקפדנו לציין כי אנחנו מדברים כפלסטינים ישראליים היה ברור כי טובי ולנגר דיברו בשליחי המחנה הקומוניסטי העולמי.

באנו לייצג עמדה מסוימת, ברורה ועיקבית. לאור עמדה זו, ראינו את עצמנו מחויבים למו ביקורת לא רק על ממשלת-ישראל וארצות-הברית, אלא גם על אש"ף, סוריה וברית-המועצות. דבר כזה אינו עולה על דעתם של הקומוניסטים. לא היה נעים לשמוע את נימת דבריהם.

היה בהם הרבה מן ה„מה יפח“, הכנעה עצמית מוחלטת לפני ברית-המועצ

וסוריה, וחוסר-ביקורתיות טוטאלית כלפי אש"ף.

נרמה לי שקצת גאוון לאומית אינה מוזיקה.

הערבים חרגו מן הנאומים. אחרי שפירסמנו, בערב הפתיחה, הודעה שבה הבענו „אכזבה“ מני המיברק שנקרא בפי אש"ף (ושהתיימר להיות מסר של ערפאת, אף שלא היה לו כל קשר אליו) יז אנשי רק"ח מגידרם כדי לגנות אותנו.

מהרגע הראשון, כאשר היה ברור כי פארוק קדומי מתכוון להחרים אותנו, כדי למצוא חן בע הסורים, עשו אנשי רק"ח כמיטב יכולתם כדי להצדיק זאת, ואף לחרחר ריב. הם נהנו מזה שקדומי ר עימם (מדוע לא? הם מקובלים על ברית-המועצות ומשמיצים את הציונות כקיצוניים שבין דבריהם. לא זה בלבד שלא עשו דבר כדי להסביר לקדומי כי גישתו תביא נזק לתנועת-השלום בישראל, שו ברובה המכריע ציונית ופטריוטית, אלא אף נהנו ממנה.

אם היה ספק לגבי הכוונה, התברר הדבר לאחר מכן בארץ. כל ביטאונים רק"ח משמיצים מאז הוועי את המישלחת הישראלית הציונית, טופלים עליה שקרים גסים בעיתוניים הערביים. (דוגמה: נא כאילו הסתייגנו מנאומו של קדומי מפני שתקף ארצות-הברית, וכיוצא באלה דיברי אינולת).

הדבר לא הפריע לאנשי רק"ח להידבק אלינו כאשר הזמין אותנו ערפאת לפגישה, אחרי הידבך מוקדמת מדורקת — ואחר כך להעמיד פנים כאילו היו הם המחזיקים הראשיים.

אף יש להגיד לטובת אנשי רק"ח שדום היו זהב בהשוואה לאורח אחר: או דיוויים. איש זה הופיע כנציג „התוכנית לעיונים פלסטיניים באוניברסיטת אקסב

בבריתניה“, הציג את עצמו כ„ישראלי-יהודי“ וקבע כי יש רק פיתרון אחד לבעי

היסולת של מדינת-ישראל.

אם היה מישו בוועידה שעזר לתעמולה של ממשלת-בגין, היה זה דיוויים. הוא ניסה ולא מ הצליח) להרוס כל אפשרות של ררשיה ישראל-פלסטיני. למשל: נקבע שבפורום של „האירגון הלא-ממשלתיים“ ייערך דיון על הדרשיה הישראל-פלסטיני, בהנחיית שלושה שעסקו בכך: מ

קדומי מפתיע של אש"ף הפתיע רבים כשנאם נאום מתון ביותר שבו העלה על נס את „הכוונות המתקדמים“ בישראל. תוך צי מיוחד שגם בקרב הציונים יש קולות המותחים ביקורת על מדיניות בגין וממשלתו

פלד, אדוארד סעיד ואני. דיוויים ררש שיצרפו אותו למנחים. פלד ואני הורענו כי לא נשב עימו עי בימה אחת. כתוצאה מכך בוטל הדיון, ונערך במקומו מין ויכוח חופשי, חסר תכלית וטעם, שבו הכרי דיוויים כי עיצאם סרטאוו לא היה גיבור.

„מה זה האיש הזה?“ שאל אותי בתמהיה אחד הנציגים הצרפתיים. לא יכולתי להסביר.

תמיד חשדתי באנשים, שהם בליכך קיצוניים עד כי הם משרתים, למעשה, אר המגמה ההפוכה.

● ג'פרסון וסטאלין

אבל כל אלה היו כקצף על פני המים. העיקר היה הרוח הכללית של הוועידה, וההחלטות שהתקבלו בה.

ועידת ז'נבה הוכיחה כי העולם כולו רוצה בפיתרון-שלום, שיכלול את ביטחון ישראל ואת זכו הפלסטינים לעצמאות לאומית.

ישראל יכולה לצמצף על כך, ברוח האימרה המפורסמת של סטאלין על האספי

יור: „במה אוגרות יש לו?“

גם לאו"ם אין אוגרות.

אולם אחד מאבות העצמאות האמריקאית, תומאס ג'פרסון, אמר פעם: „שום אומה הגונה אינה יכולה לכלכל את מעשיה מבלי לכבד את דעת המין האנושי.“

הוא התכוון לאמר: זה לא כדאי, כי דעת האנושות תשפיע, בטופו של דבר. נרמה לי שג'פרסון היה אדם חכם יותר מאשר ווסף סטאלין.